

**ÚVODEM
PRO
VYUČUJÍCÍ**

BASIC CZECH I

Ana Adamovičová
Darina Ivanovová

KAROLINUM

NĚKOLIK SLOV ÚVODEM PRO VYUČUJÍCÍ

1. Metoda, z níž vycházíme

Basic Czech I se snaží důkladně vycházet z komunikační jazykové metody a komunikativního přístupu k výuce. Komunikačního rámce výuky nejlépe dosáhneme tím, že do výuky zapojíme co nejvíc otázek (tázacím slovům – zájmenům a příslovcím – pro zjednodušení říkáme „otázka“). Celá učebnice je postavena na následujících otázkách: L1 – jak, odkud, co, kdo, kde; L2 – jaký, který, čím, kolik; L3 – kdy, kolikrát; L4 – proč, kolikrát, jak často, jak dlouho; L5 – kam, čím, kudy. Do takto vymezeného rámce se snáze zasadí uplatnění gramatického pravidla a lépe se rozvíjejí studentovy komunikativní dovednosti. Běžné fráze a obraty z každodenního života se váží k výše položeným otázkám. Dialogický diskurs v porovnání s monologickým výkladem, úmorným drilováním a opakováním pravidel (často vytržených z kontextu) bezesporu má mnohem více předností.

Metoda kruhů a „zamlčování“

Je třeba volit sice atomizující, avšak na sebe postupně navazující výklad gramatické látky při zachování celistvého pohledu na danou problematiku a při důrazu na vzájemnou propojenost jednotlivých formálně-významových segmentů. Domníváme se, že by výuka měla probíhat v koncentrických kruzích při přiměřeném, odstupňovaném dávkování nové látky: např. na samém začátku studentům „zamlčíme“, že se u maskulin také vyskytuje koncovka -a – v knížce se přitom soustavně setkávají s Honzou, brzy přibudou i další substantiva (*film Pianista, turista, fotbalista, předseda* apod.), celé paradigma se však probírá později; při prvním obeznámení s akuzativem se zaměříme hlavně na maskulina neživotná, neutra a feminina, maskulina životná jen zmíníme, vrátíme se k nim, až budeme probírat rodinu; u plurálu „zamlčíme“ koncovky pro životná maskulina, zase se k nim vrátíme při důkladnějším probírání rodiny, příbuzenských vztahů a názvů příslušníků národů – v knížce se nicméně vyskytují *studenti, Novákovi, lidi* (tvar lidi volíme účelově pro zdůraznění měkkého zakončení u Ma), a tak vnímají studenti už mají jistou představu o celku. Takovýto postup jednak studenty neodrazuje přílišnými informacemi, jednak je plně funkční. Gramatické pasáže jsou úzce spjaty s probíranými tématy: v L3 jsou životná maskulina v akuzativu zmíněna letmo mj. také proto, že je zde hlavním tématem restaurace, a tak se v textu a na jídelním lístku vyskytuje jen *dám si kapra a lososa*, ve cvičeních pro úplnost i další běžná substantiva, k jejichž důkladnému procvičování se dostaneme až v L7, první lekci navazující Basic Czech II.

Redukované gramatické pravidlo

Gramatické pravidlo nutně musí být redukované, redukce však nikdy nemůže být na úkor jeho komplexnosti, která se postupně buduje. Cílená redukce není totéž co simplifikace. Při simplifikaci je vždy potřeba mít na zřeteli celek, při redukci jasnou představu o dalším kroku, spirále vedoucí k prohloubení pravidla, jeho upevnění, zdokonalení a zautomatizování. Z psychologického hlediska je zřejmě lepší mít menší počet jasně stanovených pravidel, k nimž přibývají výjimky (někdy i rozvětvená síť výjimek), než řadu různých pravidel, kdy vzniká nebezpečí, že dojde k jejich roztříštění a splnutí jevů hlavních, většinových, centrálních s vedlejšími, menšinovými, periferními.

NĚKOLIK SLOV ÚVODEM PRO VYUČUJÍCÍ

Překladová a komparativní metoda

Přestože překladové a komparativní metody výuky byly již překonány, je dobré si uvědomit, že každý student při procesu osvojování jazyka jednak překládá (jde o nevyhnutelný vnitřní překlad), jednak srovnává. Tuto skutečnost bychom měli mít na zřeteli při zpřístupňování jazykové látky a měli bychom ji začlenit do komunikačně-pragmatické lingvodidaktické metody; tím usnadníme studentům vlastní – někdy chybné – srovnávání a pomůžeme jim předejít některým špatným jazykovým návykům, negativnímu transferu, špatné fixaci, která se pak dlouhodobě s většími či menšími potížemi odstraňuje, resp. zmírňuje.

Negativní pravidla

Do výkladu je tedy potřeba začlenit tzv. negativní pravidla, tj. upozorňovat studenty na jisté nemožné kombinace (tím máme na mysli běžné interferenční jazykové chyby, na nichž se podílí jednak vnitřní překlad, nejčastěji z angličtiny jako zprostředkujícího jazyka, jednak ne dost zřetelně formulované zredukované pravidlo). Je lepší studenty upozornit ještě předtím, než se chyby dopustí, že v češtině není *#Jsem 20 let*, *#Jsem pozdě*, *#Jsem dobře*, *#Nemám nápad*, *#Mám rád studovat*, *#Jsem tady pro studovat* apod. Na tyto jevy upozorňujeme zvláště u každé lekce, často se k nim vracíme. Důsledným uplatněním takto nastavených pravidel můžeme předcházet vzniku chyb. Budeme-li pravidla probírat systematicky, s ohledem na kontext, úzus a užití, centrum a periferii a nezbytnou kontrastivní analýzu, je větší šance na jejich osvojení a správné začlenění do běžného jazykového úzu cizojazyčného mluvčího.

Nejlepších výsledků lze podle našeho mínění dosáhnout při správném dávkování a propojení všech jazykových složek, přičemž za hlavní považujeme lexikálně-gramatické propojení s přihlédnutím k fonetice a pragmatice.

2. Jak pracovat s knížkou

Celá knížka je založena na tabulkovém zpracování gramatických jevů a frází a dvojjazyčných záhlavích nadepisujících probíranou látku. Vizualizace značně napomáhá procesu učení. Většina pravidel je znázorněna v samotných tabulkách, pod tabulkami jsou zdůrazněny pouze některé výjimky, těžší příklady, případně jsou některá pravidla ještě vysvětlena slovně.

Texty jsou většinou psány tak, aby se v nich příslušná látka ještě lépe kontextově uchočila a prohloubila. Většina textů má dialogický charakter. Přestože jsou texty zařazeny na začátek každé lekce (s výjimkou Lekce 1), jejich četbu doporučujeme až po probrání gramatické látky a na ni navazujících cvičení.

Testy doprovázející jednotlivé lekce je vhodné zadávat studentům po probrání lekce jako domácí úkoly. Z tohoto důvodu studenti k testům nenajdou klíč.

Na internetových stránkách jsou ke stažení další materiály (včetně obrázků) vážící se k probíraným jevům a jednotlivým lekcím.

Přejeme Vám hodně dobrých a vnímavých studentů a také radost z práce. Budeme vděčny za jakékoli rady, připomínky a kritické ohlasy.

Autorky